

Avond-/zondagwinkels in Rotterdam

ESB

Rubrieken

Wetgeving

De Winkelsluitingswet is een discussiestuk bij uitstek. Reeds kort na de inwerkingtreding van de wet in 1978 gingen er stemmen op om de wet te veranderen. Centraal in de sindsdien gevoerde discussie staat de vraag of er meer ruimte moet komen voor avondverkoop.

De roep om avondverkoop doet vermoeden dat het voor alle winkels verboden is buiten de wettelijk vastgestelde openstellingstijden geopend te zijn. Dat is echter niet zo. Om redenen van bijzondere plaatselijke omstandigheden kan een gemeenteraad, via artikel 9 van de Winkelsluitingswet, ontheffing of vrijstelling van de winkelsluitingsvoorschriften verlenen. Voor het gebruik maken van artikel 9 is toestemming nodig van de minister van Economische Zaken. Op deze wijze is een ontheffingsregeling voor avond-/zondagwinkels tot stand gekomen: gemeenten kunnen aan ondernemers vergunning verlenen om, op tijden waarop reguliere winkels gesloten dienen te zijn, hun zaken voor het publiek geopend te hebben.

Voor de avond-/zondagwinkels gelden de volgende openstellingstijden:

- werkdagen: 16.00 uur – 01.00 uur;
- zaterdag: 13.00 uur – 01.00 uur;
- zon- en feestdagen: 18.00 uur – 01.00 uur.

Tevens is wettelijk bepaald dat het assortiment, dat in een avond-/zondagwinkel verkocht mag worden, uitsluitend een aantal foodproductgroepen omvat. Het beperkte toegestane assortiment moet voorkomen dat de avond-/zondagwinkel de dagwinkel oneerlijke concurrentie aandoet.

Op dit moment is het drie gemeenten toegestaan gebruik te maken van de ontheffingsregeling voor avond-/zondagwinkels. Dit zijn Amsterdam, Amstelveen en Rotterdam. In Amsterdam bevinden zich 35 avond-/zondagwinkels, in Rotterdam 10 en in Amstelveen 3. Een aantal andere steden heeft een aanvraag ingediend om ook van de ontheffingsregeling gebruik te mogen maken.

De situatie in Rotterdam

In opdracht van de gemeente Rotterdam is een onderzoek ingesteld naar

het functioneren van de avond-/zondagwinkels in deze stad. Door gesprekken met de avond-/zondagwinkeliers en een klantenquête is een beeld verkregen van de huidige situatie en van de wensen van winkeliers en klanten met betrekking tot aanpassing van de huidige regeling.

De ontheffingsregeling voor avond-/zondagwinkels mocht in 1978 in de Rotterdamse Winkelsluitingsverordening worden opgenomen om tegemoet te komen aan behoeften aan andere winkeltijden van uit het buitenland afkomstige inwoners. Een tweede reden voor het toestaan van avond-/zondagwinkels was dat deze zaken een bijdrage kunnen leveren aan verbetering van de leefbaarheid van de stad in de avonden en op zondag.

Alle avond-/zondagwinkels in Rotterdam zijn gelegen in centrale en oudere delen van de stad. Eén zaak is gevestigd 'op' zuid.

De Rotterdamse avond-/zondagwinkels zijn te splitsen in 2 categorieën: 'kleine' en 'grote' avond-/zondagwinkels. De groep kleine avond-/zondagwinkels wordt gekenmerkt door zeer kleine verkoopruimten (het verkoopvloeroppervlak (vvo), bedraagt gemiddeld 35 m²). De tweede categorie heeft grotere verkoopruimten (vvo is 120 m² gemiddeld). In beide categorieën bevinden zich 5 winkels.

De netto weekomzet van een kleine avond-/zondagwinkel bedraagt gemiddeld f 10.000, hetgeen neerkomt op f 285 per m². De netto weekomzet van een grotere zaak is gemiddeld f 30.000 en f 250 per m² vvo. Het CBS calculeert de omzet per m² vvo voor detailhandelondernemingen met minder dan 10 werknemers (tot deze klasse behoren de avond-/zondagwinkels) op f 135 per week¹. De beduidend hogere omzet per m² vloeroppervlak wordt veroorzaakt door de in verhouding met dagwinkels kleine verkoopruimte en door het hogere prijsniveau in de avond-/zondagwinkels.

Het gemiddelde prijsniveau van de Rotterdamse avond-/zondagwinkels ligt 35% boven het gemiddelde prijsniveau van dagwinkels, die qua grootte en inkooppositie vergelijkbaar zijn met de avond-/zondagwinkels. Het hoge prijsniveau in de avond-/zondagwinkels wordt gedeeltelijk gerechtvaardigd door de hogere exploitatiekosten van dit winkeltipe. Vooral de personeelskosten

zijn relatief hoog en kunnen voor de categorie grote avond-/zondagwinkels oplopen tot 50% van de brutowinst. Redenen voor de hoge personeelskosten zijn dat personeel 's avonds en 's zondags duur is, dat er sprake is een hogere arbeidsintensiviteit (door de nadruk op persoonlijke bediening) en dat in verband met criminaliteit een hogere personeelsbezetting vereist is.

Het blijkt dat de drukste verkooptijden zijn gelegen tussen 18.00 uur en 20.00 uur en tussen 22.00 uur en 23.30 uur. Op de eerste helft van de avond richten de aankopen zich voornamelijk op etenswaren, terwijl op de tweede helft van de avond de aankopen naar dranken en snacks verschuiven.

De klanten van de avond-/zondagwinkels besteden gemiddeld minder dan f 10 per bezoek. Een groot deel van de klanten kan gerekend worden tot tertiaire klanten, voor hen is de avond-/zondagwinkel een aanvulling op de hoofdaankooppunten. De Rotterdamse avond-/zondagwinkels zijn buurtgericht: tweederde deel van de klanten is afkomstig uit de directe omgeving van de zaak.

De belangrijkste motivatie voor het kopen in een avond-/zondagwinkel is dat men overdag geen tijd heeft om dagelijks benodigde boodschappen te doen, omdat men dan moet werken.

De klanten blijken over het algemeen tevreden te zijn met het geboden assortiment, ondanks dat er in het assortiment geen non-foodartikelen zijn toegestaan. Deze tevredenheid wordt mede verklaard door de omstandigheid dat de avond-/zondagwinkeliers meer verkopen dan wettelijk is toegestaan. Zo worden veel gevraagde non-foodartikelen (zoals afwasmiddel en toiletpapier) onder de toonbank verkocht. Niet tevreden is een aantal klanten met het openstellingstijdstip op de zondag; "op deze dag moeten de avond-/zondagwinkels eerder open gaan", vindt men.

De avond-/zondagwinkeliers zelf zijn ontevreden met zowel het toegestane assortiment als met de openstellingstijden.

Het beperkte toegestane assortiment maakt het hen onmogelijk een avond-/zondagwinkel te exploiteren als

1. CBS, *Onder de loep genomen*, nr. 13, 1988; *Detailhandel in voedings- en genotmiddelen*, 1986; en *Omzetontwikkeling t/m juni 1988*.

'service winkel'. Bij een service winkel moet gedacht worden aan een zaak waar alle primaire produkten verkocht kunnen worden, van een pakje boter tot toiletpapier en van aardappels tot een krant.

Ook met het huidige openstellingschema zijn de ondernemers ontevreden. Eerste punt van kritiek is de openstellingstijd op zaterdag. Een leemte in de huidige wetgeving is de mogelijkheid voor avond-/zondagwinkels om op zaterdag vanaf 13.00 uur open te zijn. Immers, de regeling voor de avond-/zondagwinkels is zodanig bedoeld dat dit winkeltype de dagwinkels geen oneerlijke concurrentie aan kan doen. Op zaterdagmiddag zijn beide winkeltypen gelijktijdig geopend en kunnen de avond-/zondagwinkels de dagwinkels dus oneerlijk beconcurreren. Het behoeft echter geen uitleg dat de avond-/zondagwinkels de concurrentiestrijd op zaterdagmiddag met de reguliere winkels niet aankunnen. De meeste avond-/zondagwinkeliers kiezen er dan ook voor om zaterdags pas om 17.00 uur open te gaan. Een tweede punt van ontevredenheid is de late opening op zondag. Zondag is juist de drukste dag van de week voor de avond-/zondagwinkels, soms wordt wel 40% van de netto weekomzet op zondag gerealiseerd.

Alle avond-/zondagwinkeliers volgen nauwlettend de discussie over de Winkelsluitingswet. Omdat elke mogelijkheid voor dagwinkels om 's avonds langer geopend te blijven negatieve gevolgen zal hebben voor de positie van de avond-/zondagwinkel, zijn zij tegenstander van alle voorstellen voor verandering van de Winkelsluitingswet die op tafel hebben gelegen. Het voorstel van voormalig staatssecretaris Evenhuis (dagwinkels en middag-/avondwinkels) wordt als zeer bedreigend ervaren. De verwachting is dat verwezenlijking van dit plan zal leiden tot omzetverliezen van ten minste 50%, waardoor de avond-/zondagwinkel een groot deel van zijn bestaansrecht verliest.

Winkelsluitingswet-discussie

Het is vreemd dat in de discussie over aanpassing van de Winkelsluitingswet aan de behoeften van de consument nauwelijks aandacht wordt besteed aan het feit dat de huidige wet ruimte biedt voor verkoop 's avonds in de vorm van avond-/zondagwinkels. Uit de Rotterdamse situatie blijkt dat dit winkeltype met redelijke resultaten draait, in een behoefte bij bepaalde groepen consumenten voorziet en door dagwinkeliers niet gezien wordt als een ernstige concurrent.

Het fenomeen avond-/zondagwinkel zou kunnen worden gebruikt om tot een compromis te komen, waarin zowel voor- als tegenstanders van meer avondverkoop zich zouden kunnen vinden. De ontheffingsregeling voor avond-/zondagwinkels moet dan wel op vier punten worden aangepast:

- de criteria en procedures op basis waarvan het Ministerie van Economische Zaken beslist of er in een gemeente avond-/zondagwinkels kunnen worden toegelaten, moeten worden versoepeld en worden vereenvoudigd. Een simpele formule, die aangeeft hoeveel avond-/zondagwinkels er per x-duizend inwoners in een gemeente mogen worden toegelaten, maakt het mogelijk zonder lange procedures in meer plaatsen ruimte voor avond-/zondagwinkels te creëren;
- om de avond-/zondagwinkels niet te laten uitgroeien tot ernstige concurrenten van de dagwinkels, zou het oppervlak van de verkoopruimte van een avond-/zondagwinkel in de wetgeving aan een maximum kunnen worden gebonden;
- de openstellingstijden van avond-/zondagwinkels moeten zodanig gewijzigd worden dat deze complementair zijn aan de openstellingstijden van dagwinkels en aansluiten op de behoeften van consumenten aan andere winkeltijden. De openstellingsuren op zaterdagmiddag dienen te

worden 'overgeheveld' naar zondagmiddag;

- het toegestane assortiment zal moeten worden verruimd, zodat de avond-/zondagwinkel als volwaardiger aanvulling van de dagwinkel kan gaan dienen. In ieder geval moet het assortiment worden uitgebreid met dagelijks benodigde non-foodartikelen.

Conclusie

Hoewel gebleken is dat de avond-/zondagwinkels in Rotterdam voorzien in een behoefte bij bepaalde groepen consumenten en naar verhouding redelijke financiële resultaten tonen, zijn verbeteringen gewenst. Deze verbeteringen kunnen worden gerealiseerd door wijziging van de regels die thans gelden voor avond-/zondagwinkels.

Indien de wetgeving wordt bijgesteld op een wijze waartoe hierboven een aanzet is gegeven, kan de 'avond-/zondagwinkel nieuwe stijl' tevens een oplossing zijn voor de 'eeuwigdurende' discussie over wijziging van de Winkelsluitingswet.

H.A. van Klink

De auteur is student aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.